

A MAGYAR IPARMŰVÉS ZET OROSZORSZÁGBAN.*

Azt hiszem, hogy a kormány komoly szolgálatot tett a magyar művészet ügyének azzal, hogy figyelmére méltatta az Eugenia Oldenburgi hercegnő védnöksége alatt álló szent-pétervári „Société Imp. d'Encouragement des Arts“ című társulat hozzá intézett kérését, hogy működne közre a magyar kormány egy modern, osztrák és magyar képző- és iparművészeti alkotásokból rendezendő kiállítás magyar osztályának létrejöttén s vállalna el ennek mintegy védnökségét; az Iparművészeti Társulat pedig ezúttal is, a szokott helyes érzelme által vezéreltetve, bölcsen cselekedett, a midőn a közokt. Miniszterium felhívásának engedett s a Szt-Pétervárra szánt műipari csoport előkészítését eszközölte. Különösen azt a gondolatát kell szerencsésnek mondanom, hogy elkérte a királyunk Ő Felsége magántulajdonában levő, részben történeti nevezetességű, magyar műipari emlékeket, a melyeket neki a nemzet és a főváros hódolata jeléül a legutóbbi időben felajánlott és azokat is, a melyeket a karácsonyi tárlatokon vásárolt Ő Felsége. Hála és köszönet illeti Ő Felségét a tárgyak kegyes átengedéseért. Célszerű ténynek kell jeleznem végül az Iparművészeti Múzeumnak azt az elhatározását, hogy a szent-pétervári gyűjteményt a birtokában lévő magyar művészek tervei után készült sorozattal egészítette ki, mert e két sorozat szabta meg a magyar műipari osztály színvonalát s kölcsönzött az egész magyar csoportnak akkora súlyt, a minővel máskülönben aligha rendelkezett volna, kiemelvén azt egy csapásra, már a dolog természeténél fogva, a szomszédos Ausztria kiállítása fölé.

Hazánk ezúttal is versenyre kelt Ausztriával. Egyazon épületben, szemtől-szemben állott a szomszédos idősebb, ezernyi előny felett rendelkező képző- és iparművészet a mi folyton küzdő képzőművészetünkkel és azzal a mi iparművészetünkkel, a mely a megélhetés gondjai s a párisi világkiállításra való előkészülődése közepette csak azt nyújt-

* Radisics Jenőnek, a Magyar Iparművészeti Társulat választmányának 1899. dec. hó 21-én tartott ülésén tett jelentéséből.

hatta, a mije épen készen volt. A verseny tehát egyenlőtlen kilátások mellett indult meg. S ha nemcsak tisztességgel megálltuk helyünket, sőt talán ennél többet is kivívtunk magunknak Szt-Pétervárott, úgy a mi osztályunkban a magyar nép faji jellege s a magyar formák még eleven varázsa voltak azok a tényezők, melyek hazánk számára az oroszok kitüntető érdeklődését kivívták. Magunk sem tudjuk, mekkora erő rejlik nemzeti voltunkban s mennyire igazunk van, ha szüntelen ismétljük, hogy legyen művészetünk is a mi képmásunkra teremtett: azaz *nemzeti magyar*.

Megbízást kapván a vallás- és közokt. Minister urtól, hogy a szóban forgó tárlat magyar csoportjának iparművészeti részét a helyszínén rendezzem, kedves kötelességet teljesíték, midőn e helyütt őszinte hálámat és köszönetemet fejezem ki dr. Wlassics Gyula minister úrnak, ezért az ép oly érdekes, mint tanulságos kiküldetésért s a belém helyezett kitüntető bizalomért.

Szt-Pétervárott a társulat titkára fogadott és tudatta velem, hogy a kiállítást a cár fogja megnyitni december hó 2-án. A kiállítási helyiségeknek megtekintésénél kitűnt, hogy azok épen nem célszerűek. Három sötét, alacsony udvari szoba és egy világosabb utcai szoba állt rendelkezésünkre, mely helyiségek együtt véve U-alakot képeztek, egy bécsi cégnek már előzőleg felállított interieurjével a kellő közepén, úgy, hogy a közlekedés az egyes helyiségek között teljesen el volt zárva. De egyébként is a magyar csoport számára kijelölt helyiségek oly szűkeknek és alkalmatlanoknak bizonyultak, hogy nyilvánvaló volt, hogy ott kiállítást rendezni merő lehetetlenség. Egy nappal később érkezett oda Bruck Lajos festőművész, a Képzőművészeti Társulat kiküldötte. Nagy hálával tartozunk a Képzőművészeti Társulatnak, hogy Bruck Lajost bizta meg a rendezéssel, mert benne előzékeny munkatársat nyertem volt, a kinek kiváló része van abban, hogy a magyar osztályt olyképen lehetett rendezni, hogy az méltóan tüntette fel hazánk művészeti tevékenységét s általában osztatlan tetszésben részesült.

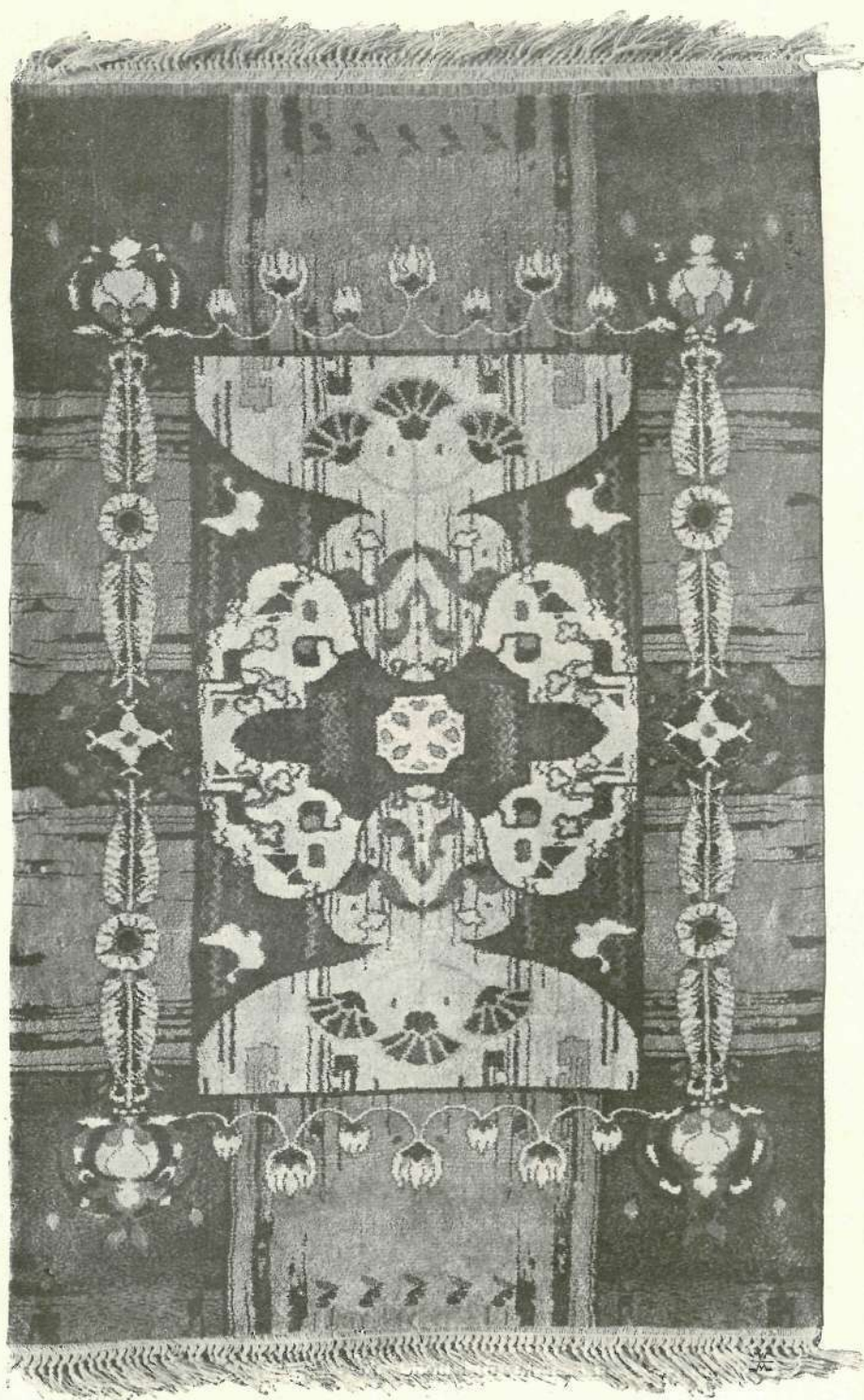
Ausztria részéről is két kiküldött volt jelen Szt-Pétervárott, névleg Schmoranz Gusztáv tanár, a ki jóval megelőzött volt minket s Thiele Ferenc festőművész, a ki velem egyidejűleg érkezett meg. Közbevetve, megelégedéssel kell kijelentem, hogy e két társ megbízott részéről sok előzékenységet és szívesseget tapasztaltunk s közöttem és közöttük a kitűnő viszony soha megzavarva nem lett.

Midőn megtekintettük az épületnek még rendelkezésre álló helyiségeit s láttuk, hogy az első emeleti nagy, felülvilágított terem igen alkalmas volna tárgyaink elhelyezésére, de csak úgy, ha abban egy egyetemes magyar osztályt, nem pedig külön csoportokat rendeznénk, olyformán, hogy a képek képeznék az egésznek a magvát, a képzőművészeti alkotások követelményei döntenének a felállítás rendszerét illetőleg; a művészi becsesl bíró iparművészeti tárgyak harmonikusan simulnának a képekhez, a termeknek ezáltal interieur-szerű jelleget kölcsönözve, a népipari tárgyak pedig egészen elkülönítve lennének kiállítandók: kieszközöltük, hogy a szóban levő helyiségeket nekünk átengedjék.

Ennek a nagy teremnek emeletmagasságban karzata is volt, mely oldalról nyert világítást. Ezt egészen átengedtük az osztrák képek számára. Miután pedig ezek a képek a teremből magából nem voltak láthatók, azt értük el, hogy a quantitativ és a qualitativ különbség, mely az osztrák és magyar tárlat képzőművészeti csoportja között – sajnos, a mi hátrányunkra fennállott – nem volt többé oly szembeötlő.

El nem hallgathatom annak megemléztését, hogy a Képzőművészeti Társulat nem úgy fogta fel feladatát, mint Ausztria. Mert a míg szomszédaink az utolsó 30 év alatt élt minden nevesebb művész munkái közül küldtek ki Szt-Pétervárra, addig a magyar kiállításon hírneves művészeinknek nagy része egészen hiányzott. Mindennek dacára azonban volt elegendő nemzeti jellegű kép, hogy azokkal a nagyteremnek reánk eső részét teljesen be lehetett tölteni.

◊◊◊◊◊ CSOMÓZOTT SZÖNYEG. ◊◊◊◊◊
◊◊◊◊◊ TERVEZTE KRIESCH ALADÁR. ◊◊◊◊◊
KÉSZÜLT A POZSONYI ÁLL. SZÖVŐISKOLÁBAN.

Az osztrákok csoportjának ugyanis szembe állítottuk a magyar nemzeti jelleget. Éreztük, hogy csak ezzel leszünk képesek ellensúlyozni az ő igen sok izléssel s ügyességgel rendezett képcsoportjuknak hatását s takarni saját fogyatékoságunkat. Nem is csatalkoztunk számításunkban. Azt hiszem, elmondhatom, hogy nem vallottunk szégyent s sikerült magunk iránt felébreszteni az oroszok érdeklődését, a kikben sovíniszta törekvéseink élénk visszhangot keltettek, mert hisz őket is a nemzeti eszme vezérli világalomra törekvő terjeszkedésükben.

A rendezés kezdetén jeleztem, hogy miután Magyarországból egész gyűjteménye érkezett azoknak a tárgyaknak, amelyeket O Felsége engedett át, első sorban ezek számára kell méltó hely s kijelentettem, hogy igénybe fogom venni a nagyterem közepét. Ehhez képest ott dobogót állítottam fel. Középen Ő Felségének márvány-mellszobra állott, mellette az ő tulajdonát képező tárgyak részint szabadon, részint szekrényekben nyertek elhelyezést. Ez a csoport volt az egész osztrák és magyar kiállításnak központja. Balra egy, az egész terem hosszát elfoglaló nagy falon függtek Mednyánszky, Csók, Munkácsy, Vastagh képei és egyéb magyar tárgyú tájképek. Ez a csoport nagyon elütött a vele szemben levő faltól, melyen az osztrák művészek igen érdekes, de inkább nemzetközi jellegű képei voltak. Ugyancsak ebben a teremben találtak helyet Bachruch zománcos díszedényei és ékszerei, Beck A. Fülöp bronz domborművei s Roth Miksa néhány üvegfestménye. Egy kisebb szomszédos teremben azok a tárgyak voltak, a melyek inkább a népipar körébe tartoztak. Itt voltak egyéb hímzés között a Rippl-Rónai tervezetei után készült hímzések is, a kovácsolt vasmunkáknak egy része, bútorok, stb., minden tárgy a maga rendeltetésének megfelelő helyen. A magyar osztály tárgyainak kiállítására szolgált még az a lépcső is, mely a magas földszintről az I. emeletre vezet. Ide került egy Jungfer-féle nagy kandelaber, a Popper-féle Éva-szobor s több Zsolnay-féle díszedény. A folyosón pedig, mely a nagytermet az udvari helyiségekkel összeköti, állottak a Roth-féle opalescensablakok, mozaikok és több Jungfer-féle kovácsolt vasmunka. Ez a lépcsőház nyújtotta a magyar osztály legfestőibb hatású képét. A lépcsőtől balra két középnagyágú teremben a múzeum bronztárgyakkal díszített két szekrénye, a pozsonyi hímzett ráámák, a Zsolnay-féle majolikák, a Wisinger- és Roger-féle ékszerek és ötvösmunkák, az Osko-féle miniatűrök és a Pader-féle kovácsolt vasmunkák egészítették ki a festményeket, melyeknek központját Jendrássik Jenő munkái alkották. Az utolsó szobának rövid falán, épen a nézővel szemben, talált helyet Márk „Orgiá”-ja. Ugyanott voltak a Giergl-féle üvegek, a Rapoport-féle zománcok és egyéb kisebb iparművészeti tárgyak.

A megnyitást megelőzőleg br. Aehrenthal, nagykövetségünk, a ki a követség többi tagjaival együtt élénk érdeklődést tanúsított munkálkodásunk iránt, a kiállítást megtekintette, hogy a fogadtatás részleteit megbeszélje. Ez alkalommal határozottatott el javaslatomra, hogy a cár legelsőbb a Felség gyűjteményének megismerésére fog felkérni s onnét fogja a körmenetet folytatni.

December hó 2-án, szombaton d. u. 2 órakor volt az ünnepélyes megnyitás. Hivatalos volt arra az orosz iparművészeti társulat választmánya, az osztrák és a magyar kiküldöttek s a nagykövetség. A társulat védnöke, az Oldenburgi hercegnő, nem jelenhetvén meg, egy udvarhölgyével képviseltete magát.

Két óra előtt érkezett meg teljes díszben a nagykövet a követség összes tagjaival, s nemsokára ezután a cár és a cárné, kíséretükben Mihály, Sergei és Miklós nagyhercegekkel, kik nejeikkel jelentek meg. Ott volt továbbá az udvari miniszter br. Frederiks, a téli palota parancsnoka s több más udvari méltóság. A nagykövet Ő Felségét a fél lépcső magasságában fogadta, az osztrák s a magyar kiküldöttek a lépcső végén voltak felállítva, hol őket br. Aehrenthal nagykövet mutatta be a cárnak, a ki valamennyivel kezét fogott.

Kezdetben nekem jutott a megtiszteltetés, hogy kalauzolhassam a cárt. Az osztrák képzőművészeti osztályból visszajövet, ismét hosszasan nézte a cár a királyunk által átengedett tárgyakat s itt alkalom nyílott figyelmeztetni a tárgyak történelmi becsére, keletkezésük történetére s felvilágosítani a cárt azon nemes intenciókról, melyek királyunkat vezérlik a karácsonyi tárlatok alkalmából eszközölt vásárlásainál.

A magyar ékszerek csoportja különösen a cárné figyelmét kötötte le, a ki élenként érdeklődött a régibb hagyományokon alapuló formák iránt, a melyek felől nagy elismeréssel nyilatkozott.

Ezután a cár átment a magyar képekhez, hol Bruck szolgált részletes felvilágosításokkal, majd pedig a népipari osztályt tekintette meg. Itt többi között dicsérőleg nyilatkozott Rippl-Rónai tervei után készült himzésekről, elismervén a technika ügyes egyszerűségét s célszerűségét. A népipari himzések és festett ládikók is megragadták figyelmét; az utóbbiaknál a cár maga utalt a magyar és az orosz népipar között nyilvánuló hasonlatosságra. Visszamenet, a magyar osztályban, a cárnét annyira meglepték a Zsolnay-féle majolikák, hogy oda lépve egy remek vázához, azt mondá: „Ach ist das hübsch, diese Waase will ich behalten!“ Megjegyzendő, hogy a cárné mindig németül, a cár ellenben franciául beszélt. A cárnak is igen tetszettek e majolikák és nyomban két darabot le is foglalt magának e szavakkal: „c'est remarquablement beau et c'est tout nouveau pour moi.“ S hozzá tette még: „Vous n'oubliez pas ce que j'ai choisi?“ Látva a cár leereszkedő nyájasságát, bátor voltam őt az Izabella főhercegnő védnöksége alatt álló pozsonyi nőegyesület himzéseire figyelmeztetni s itt ismét két himzett keretet vett meg a cár.

Ezek után megtekintette a Giergl-féle üvegeket, a Rapoport zománc munkáit, Jungfer Gyula csillárait (a melyek Oroszországban újdonság számba mentek) Thék Endre zongoráit s a magyar csoportnak egyéb tárgyait.

A cár közel két órai tartózkodás után ismételen kifejezte meglepedését a látottakkal s kezét nyújtva távozott.

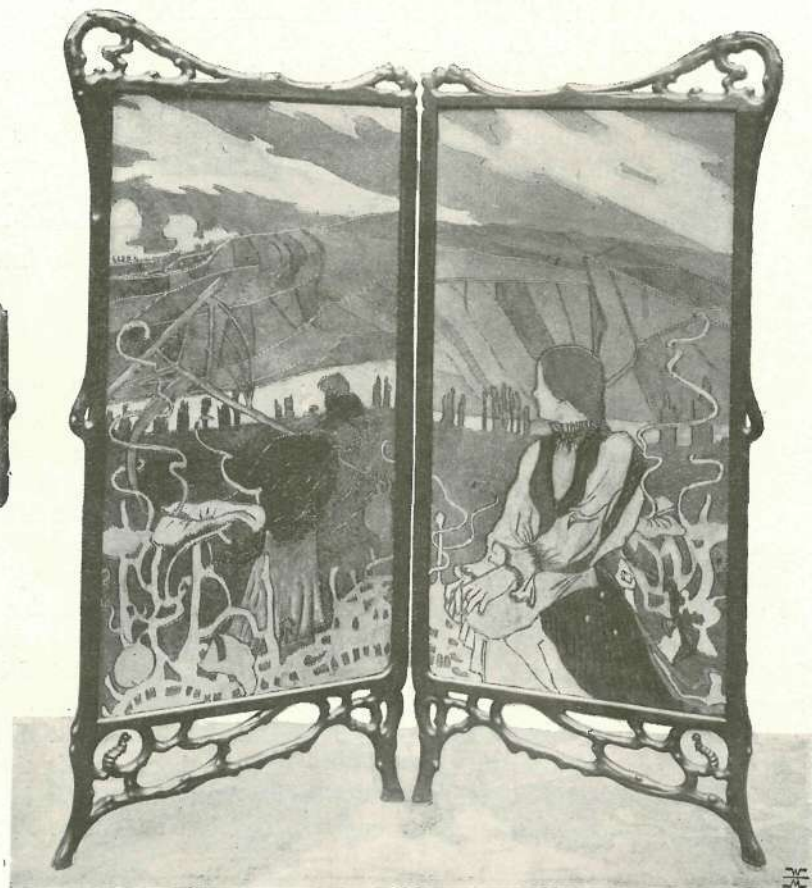
Az oroszokat általában meglepte a kiállítás gazdag volta, de különösen a sajátos nemzeti jelleg, a mely a kiállított tárgyakon majdnem kivétel nélkül felismerhető volt. A kiállítás megnyitása utáni hétfőn az Oldenburgi hercegnő reggelire hívta meg a kiállítás rendezőit. A hivatalos felköszöntők után a hercegnő megköszönve a két országnak a részvételét és a rendezők fáradozását, ezekre ürítette poharát, amit br. Aehrenthal nagykövet köszönt meg.

Általában mindenütt, ahol a magyar kiküldöttek megfordultak, érezték a nagy hatást, melyet a kiállítás, de különösen a cári pár elismerő szavai keltettek.

A megnyitást követő harmadik napon a magyar és az osztrák kiküldöttek rendeztek ebédet az oroszok tiszteletére. Hivatalos volt erre az orosz társulat alelnöke Balaseff fővadászmester, titkára Sobko Petrovics Miklós; a társulattal összeköttetésben lévő ujságíró Goodberg, a társulat biztosa M. Mauriès, br. Aehrenthal nagykövet, Kinsky gróf, az osztrák-magyar segítőegyesület elnöke Koenig, Meschede főkonzul, Franke és Plavsics horvát művészek.

Az első felköszöntőt Aehrenthal báró mondta a cárra, majd társaim megbízásából megköszöntem a Felsőgek rendkívüli kegyességét s ezenfelül még az Oldenburgi hercegnőre emeltem poharamat, a kinek hozzájárulása nélkül Oroszországban társadalmi vagy művészeti mozgalom egyáltalán nem is képzelhető s a ki valóban kitüntető érdeklődésével s magas összeköttetései révén, előre biztosította vállalkozásunk sikerét.

Sok oknál fogva, de főleg azért, hogy a kiállításunkkal Szt.-Pétervárott elért szép sikert Moszkva számára is biztosítsuk, helyén valónak láttuk, hogy oda is elmenjünk s meggyőződjünk az ottani helyi viszonyokról. A látottak épen nem voltak kielégítőek. Az e tárlat számára kijelölt épületben a Stroganoff-féle iskolában mindössze két közép-

○○○○ IRÓMAPPÁ, ○○○○
 SZIVAR- ÉS PÉNZTÁRCA
 ○○○○ BŐRBŐL. ○○○○
 ○ TERVEZTE NAGY SÁNDOR. ○
 KÉSZÍTETTE FISCHHOF JENŐ.

◦◦ PORCELLÁN VÁZA ◦◦
ZOMÁNCOS FESTÉSSEL. ◦◦◦
KÉSZÍTETTE FISCHER EMIL.

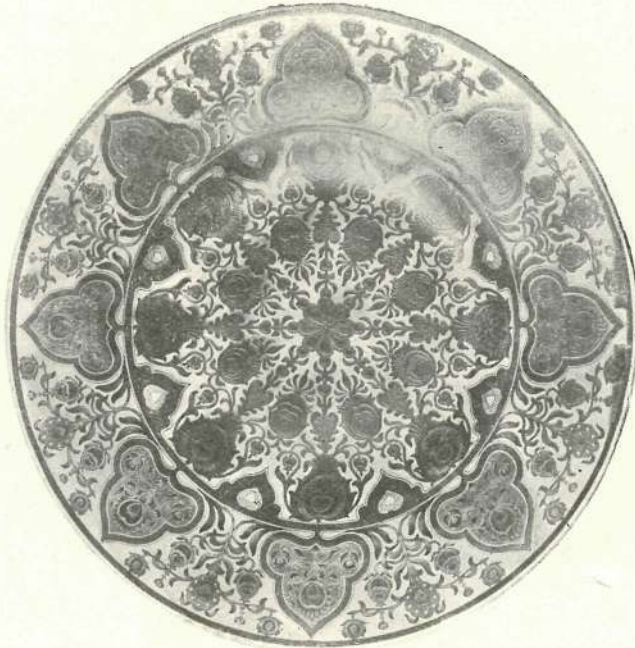
◦◦ PORCELLÁN VÁZA ◦◦
ZOMÁNCOS FESTÉSSEL. ◦◦◦
KÉSZÍTETTE FISCHER EMIL.

PORCELLÁN BONBONIÉRE.
KÉSZÍTETTE FISCHER EMIL. ◦◦

◦◦ VÉSETT ÜVEG VÁZA ◦◦
KÉSZÍTETTE SOVÁNKA ISTVÁN.

◦◦ VÉSETT ÜVEG VÁZA ◦◦
KÉSZÍTETTE SOVÁNKA ISTVÁN.

ÜVEG VÁZA.
FESTETTE ◦◦◦
GIERGL HENRIK.

ÜVEG DÍSZTÁL.
KÉSZÍTETTE ◦◦◦
SOVÁNKA ISTVÁN.

ÜVEG VÁZA.
FESTETTE ◦◦◦
GIERGL HENRIK

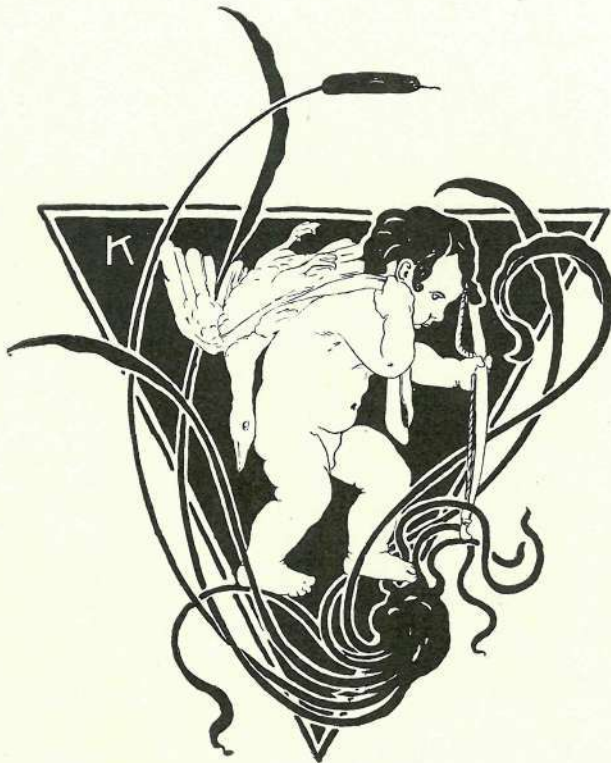
nagyságú terem volt lefoglalva, mindkettő oly kicsiny, hogy azokba a mi anyagunk sem fért volna el, annál kevésbé a magyar és az osztrák. Több kiállításra alkalmas, üres helyiség a Stroganoff-féle iskolában nem volt található.

Így tehát azt javasolnám a t. választmánynak, kérné fel az orosz társulatot, hogy nyilatkozzék aziránt, vajjon lesznek-e megfelelő helyiségek Moszkvában. Ha pedig csak a Stroganoff-féle helyiségek állnának rendelkezésünkre, akkor a kiállítási tárgyakat vissza kellene követelni, a mint azt Ausztria is tenni fogja, nehogy kockáztassuk a Szt.-Pétervárott elért erkölcsi vívmányokat.

Végül ami a vásárlást illeti, erre nézve eléggé biztató kilátások vannak, miután úgy a társulatnak, mint a kiállítás anyagi részét kezelő biztosnak egyaránt érdekében áll, hogy a forgalom minél nagyobb legyen. Csak a képek eladására vonatkozólag vannak kételeyeim, mert az oroszok, úgy látszik, máris életbe léptették azt a minálunk még csak vajudó elvet, hogy az idegen művészetet ki kell zárni s külföldi képeket nem illik venni.

Az imént elmondottakat röviden oda összegezhetem, hogy a szt.-pétervári tárlat, nézetem szerint, határozottan előnyére volt iparművészetünknek. Ennek készítményei közül a Zsolnay-féle majolikák, a Roth-féle mozaik és üvegtárgyak, továbbá a kovácsoltvasmunkák keltettek feltűnést. Érdeklődést keltettek a varrottasok, festett ládák és egyéb népipari tárgyak az orosz népipari munkákkal való szembeötlő hasonlatosságuk következtében. Mi magyarok pedig kitüntető előzékeny fogadtatásban részesültünk, a miért kötelességemnek tartom e helyt is őszinte köszönetet mondani Eugenia Oldenburgi hercegnőnek, Balaseff társulati alelnöknek és Sobko Petrovics Miklós titkárnak, mint a kik ügyünk sikerét magas pártfogásukkal, meleg érdeklődésükkel és jóakarató buzgalomukkal hathatósan előmozdították.

Radisics Jenő.

Kossuth J. rajza.